

DOI 10.36074/logos-04.07.2025.010

ПРОТИДІЯ ВІЙСЬКОВИМ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ДЕРЖАВНОЮ ПРИКОРДОННОЮ СЛУЖБОЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вибодовський Андрій Іванович¹

Науковий керівник: Кушнір Ярослав Олександрович²

1. ад'юнкт відділення ад'юнктури та докторантури

*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (військова частина 9960), УКРАЇНА*

2. доктор філософії у галузі права, доцент

старший викладач кафедри адміністративної діяльності

*Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького (військова частина 9960), УКРАЇНА*

ORCID ID: 0000-0002-8519-5331

Сучасні виклики, з якими стикається Україна в умовах повномасштабної збройної агресії, вимагають посиленої уваги до внутрішнього порядку та ефективності функціонування сил безпеки і оборони. Одним із ключових елементів забезпечення стійкості та боєздатності військових формувань є дотримання військової дисципліни та запобігання правопорушенням, зокрема тим, що мають адміністративний характер. У цьому контексті особливого значення набуває діяльність Державної прикордонної служби України, яка виконує не лише прикордонні функції, а й бере участь у бойових діях, що підвищує ризики скоєння військових адміністративних правопорушень. У воєнний час своєчасне реагування на такі порушення є критично важливим для підтримання боєздатності та правопорядку в підрозділах. У зв'язку з цим вивчення механізмів протидії зазначеним правопорушенням є актуальним як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Військові адміністративні правопорушення охоплюють діяння, що порушують військову дисципліну, порядок несення служби, а також статутні взаємини між військовослужбовцями. До них, зокрема, належать самовільне залишення частини, порушення правил носіння форми, невиконання наказів,

розпивання алкогольних/слабоалкогольних напоїв, вживання наркотичних засобів, психотропних речовин чи їх аналогів тощо [1, с. 182]. У період воєнного стану їх значущість зростає, оскільки кожне таке порушення може вплинути на ефективність виконання бойових завдань. Державна прикордонна служба України, у межах своїх повноважень, здійснює контроль за дотриманням дисципліни серед військовослужбовців та вживає заходів для виявлення, фіксації та запобігання таким правопорушенням. Важливо враховувати специфіку служби в ДПСУ, яка пов'язана з підвищеним навантаженням, мобільністю та постійним перебуванням в зоні ризику. Система протидії правопорушенням має враховувати як об'єктивні умови служби, так і суб'єктивні фактори поведінки військовослужбовців.

Цілком погоджуємося із думкою науковців Я. Кушніра, А. Царука та С. Адамчука, які виокремлюють три складові елементи ефективної системи протидії адміністративним правопорушенням у сфері військової служби – адміністративно-профілактичні заходи, заходи адміністративного припинення та заходи адміністративної відповідальності. Вони утворюють цілісну модель, яка дозволяє реагувати на правопорушення комплексно: запобігати їх виникненню, зупиняти в момент реалізації та забезпечувати належну відповідальність за скоєне. Комплексність цієї моделі дає змогу мінімізувати випадки повторного порушення дисципліни та підвищити правосвідомість військовослужбовців[2, с. 145].

Адміністративно-профілактичні заходи є першою і найбільш ефективною лінією оборони проти військових адміністративних правопорушень. У системі Державної прикордонної служби України такі заходи реалізуються шляхом організації регулярних інструктажів, проведення бесід з особовим складом, роз'яснення норм дисциплінарного статуту та положень Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), а також через системну правову освіту військовослужбовців. Профілактичний вплив охоплює також інформаційно-просвітницькі кампанії, зокрема про шкоду вживання алкоголю чи наркотичних засобів, що є найбільш розповсюдженими порушеннями в період воєнного стану [3, с. 258].

Доцільно акцентувати увагу на інформаційній складовій профілактичної роботи, оскільки вона сприяє підвищенню правової обізнаності особового складу. Через внутрішні канали зв'язку, брошури, відеоматеріали та внутрішні мережі до військовослужбовців доводяться матеріали з роз'ясненням норм чинного законодавства, прикладами адміністративних правопорушень та їх можливих наслідків.

Окрему роль у профілактиці відіграє психологічний супровід. Наявність бойового стресу, перевтоми, постійного ризику для життя створює додаткові

ABSCHNITT 6.
RECHT UND VÖLKERRECHT

передумови для деструктивної поведінки. Саме тому психологи мають бути постійно задіяні в процесі формування стійкості особового складу до негативних впливів, виявлення симптомів ризикової поведінки та проведення індивідуальної підтримки. Ефективна профілактика також включає в себе створення в підрозділах здорового морально-психологічного клімату, позитивного прикладу з боку командирів, формування корпоративної етики та взаємоповаги [4, с. 59]. Беззаперечно, психологічна стабільність є ключовим чинником у зниженні схильності до правопорушень. Своєчасне втручання психолога може запобігти розвитку небезпечної поведінки у стресових ситуаціях.

Особливої уваги вимагають новобранці, які ще не мають достатнього військового досвіду. У таких випадках необхідно передбачити систему наставництва, індивідуальні бесіди, роз'яснення щодо етичних і правових аспектів служби, що дозволить запобігти багатьом конфліктам і порушенням уже на ранніх етапах адаптації. Молоді військовослужбовці потребують постійного супроводу та прикладу від досвідчених колег. Залучення до командної роботи та поступове введення в службову діяльність сприяють успішній соціалізації новачків.

У ситуаціях, коли правопорушення вже почало реалізовуватися, але ще не призвело до серйозних наслідків, ключовим є оперативне та ефективне його припинення. Заходи адміністративного припинення спрямовані на негайне втручання з метою зупинення протиправних дій, збереження службового порядку та недопущення ескалації конфлікту. У межах Державної прикордонної служби України це може включати усне попередження, тимчасове відсторонення військовослужбовця від несення служби, проведення огляду на стан алкогольного або наркотичного сп'яніння, а також вилучення заборонених речовин чи предметів [2, с. 145]. Важливо, щоб дії з припинення правопорушення були скоординованими та здійснювалися в максимально стислі терміни.

Підрозділи повинні мати чітко розроблені інструкції щодо таких випадків, що знижує ймовірність правових помилок.

Завершальним етапом системної протидії є притягнення винних до адміністративної відповідальності, яка виконує не лише каральну, але й превентивну функцію. За вчинення адміністративного проступку військовослужбовець може бути підданий штрафу, позбавлений премії або інших форм заохочення, а також отримати дисциплінарне стягнення згідно з нормами військового статуту [6, с. 181]. Варто відмітити, що застосування таких заходів має здійснюватися в межах правового поля, з дотриманням процесуальних вимог і принципу справедливості.

Для ефективної реалізації цього наряду надзвичайно важливою є кваліфікація осіб, які складають адміністративні матеріали, а також наявність достатньої доказової бази. Суттєву роль відіграє й прозорість процедури, можливість оскарження, а також мотиваційна політика щодо дотримання дисципліни. В умовах воєнного стану ці заходи мають реалізовуватися без зволікань, але з урахуванням людського фактора – психологічного навантаження, бойових умов та об'єктивних ризиків, що супроводжують службу. Інструктаж щодо складання адміністративних документів має бути постійним та оновлюватися. Використання електронних платформ для оформлення порушень значно пришвидшить процес і мінімізує помилки.

Таким чином, протидія військовим адміністративним правопорушенням Державною прикордонною службою України в умовах воєнного стану є важливим елементом забезпечення національної безпеки, правопорядку та дисципліни серед військовослужбовців. Державна прикордонна служба України виступає не лише як орган охорони державного кордону, а й як активний суб'єкт у системі військового управління, здатний оперативно реагувати на загрози та забезпечувати стабільність в умовах правового режиму воєнного стану.

З'ясовано, що ефективна система протидії військовим адміністративним правопорушенням має ґрунтуватися на трьох взаємопов'язаних складових, кожна з яких виконує важливу функцію у забезпеченні правопорядку в умовах воєнного стану:

– адміністративно-профілактичних заходів, які спрямовані на попередження правопорушень шляхом інформування, виховного впливу, посилення дисципліни та створення умов, за яких правопорушення стають малоімовірними. До таких заходів належать проведення роз'яснювальної роботи серед особового складу, впровадження системи внутрішнього контролю, формування у військовослужбовців правосвідомості та відповідального ставлення до виконання службових обов'язків:

– заходів адміністративного припинення, які передбачають негайне реагування на вже вчинені або такі, що готуються, правопорушення з метою їх зупинення та недопущення негативних наслідків і які включають дії посадових осіб Державної прикордонної служби щодо зупинення протиправної поведінки, обмеження доступу до певних об'єктів, припинення незаконних дій, а також забезпечення охорони громадського порядку і дисципліни;

– заходів адміністративної відповідальності, які реалізуються у формі притягнення винних осіб до відповідальності згідно з чинним законодавством, що виконують як каральну, так і превентивну функцію, стимулюючи дотримання норм військової дисципліни. Це можуть бути штрафи,

ABSCHNITT 6.
RECHT UND VÖLKERRECHT

дисциплінарні стягнення, адміністративні арешти тощо, застосовані відповідно до характеру і тяжкості правопорушення.

Лише комплексне поєднання вищезазначених елементів забезпечує належний рівень протидії військовим адміністративним правопорушенням та сприяє стабільності і правопорядку в діяльності Державної прикордонної служби України в умовах воєнного стану.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Остапенко, О. (2017). Про сучасні правові засади протидії вчиненню адміністративних правопорушень. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки», (876), 182–188.
- [2] Кушнір, Я., Царук, А., & Адамчук, С. (2024). Протидія адміністративному правопорушенню, передбаченому статтею 172-20 Кодексу України про адміністративні правопорушення серед особового складу Держприкордонслужби України. Закон і кордон, 1(3), 143–175.
- [3] Краснов, О. В. (2019). Протидія організованій злочинності органами Державної прикордонної служби України. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, (1), 258–266.
- [4] Франчук, Т. А. (2021). Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративне правопорушення Державною прикордонною службою України. Європейські перспективи, (3), 59–65.
- [5] Франчук, Т. А. (2020). Місце адміністративного провадження в системі діяльності органів Державної прикордонної служби України. Наше право, (2), 181–187.